

12. Kaupunginmuseo¹⁾

Yleistä

Kertomusvuonna 1972 toiminta suunnattiin erikoisnäyttelyiden järjestämiseen museon omissa tiloissa. Aktiivisen näyttelytoiminnan tuloksena kävijämäärä muodostuikin suurimmaksi, mitä se koskaan aikaisemmin on ollut.

Kävijämäärän huomattava kasvu merkitsee, paitsi kannustusta museon omalle toiminnalle, myös osaltaan museon tuottamien palvelujen kysynnän ja tarpeen lisääntymistä. Tämän huomioon ottaen on museo pyrkinyt tehostamaan myös näyttelytoimintaan liittyvää opastuspalvelua. Tätä ovatkin erilaiset koulu- ja opintoryhmät sekä myös muu yleisö oppinut enenevässä määrin käyttämään hyväkseen. Erityisen merkittävänä museo näkeekin yhteydenpidon kouluihin ja sen tavoitteena on pyrkiä järjestämään koululaisten museokäynnit sellaisiksi, että ne parhaalla mahdollisella tavalla palvelisivat koulujen opetusohjelmia.

Museon talletustoiminnassa on esineellisen talletuksen lisäksi merkittäväksi muodostunut valokuvaustoiminta. Tämä toiminta on eräs niitä muotoja, joilla museo pystyy tallettamaan myös nykyhetken elämäntavan ja kaupunkikuvan tunnusomaisimpia piirteitä. Valokuvaustoiminta on päässyt tehostumaan sen jälkeen kun henkilökunnan käyttöön on saatu valokuvauskamera.

Kertomusvuosi oli merkkivuosi kaupungin oman museotoimen historiassa. Kaupunginmuseon kokoelmat ovat olleet 60 vuotta yleisölle avoinna Hakasalmen huvilassa ja Tuomarinkylän museo Tuomarinkylän kartanossa on toiminut 10 vuotta. Hakasalmen huvila on edelleen museon pääasiallinen toimitalo. Sen sijainti kaupungin toiminnallisessa keskustassa on kuluneiden vuosikymmenten aikana osoittautunut parhaaksi mahdolliseksi museotoiminnalle. Toisaalta on toteutunut museolautakunnan v. 1911 esittämä ajatus siitä, että Hakasalmen huvilan käyttö museona parhaiten takaisi »tämän vanhemmalle Helsingille niin edustavan ja monumentaalisen rakennuksen säilymisen muuttumatonna jälkimaailmalle». Aktiiviselle museotoiminnalle nykyisen toimitalon tilat ovat kuitenkin osoittautuneet riittämättömiksi. Ratkaisuna tilanpuuteongelmiinsa museo näkee ajanmukaiset toimitilat tarjoavan lisärakennuksen saamisen Hakasalmen huvilan lisäksi ja sen välittömään läheisyyteen.

Museolautakunta

Jäseninä ovat museolautakuntaan kertomusvuonna kuuluneet fil. maist. Anni Voipio, valtiot. tri Seikko Eskola, fil.maist. Bengt von Bonsdorff, fil. tri Matti Sarmela ja hum. kand. Kai Linnilä. Fil. tri Matti Sarmelan

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu kaupunginmuseon toimintakertomuksen eripainoksessa.

saatua vapautuksen museolautakunnan jäsenen tehtävästä 15.11. lukien tuli hänen tilalleen uutena jäsenenä työnjoht. Raimo Kilpinen toimikauden loppuun. Kaupunginhallituksen edustajana oli museolautakunnassa rva Hellä Meltti. Kaupunginvaltuuston valitsemana puheenjohtajana toimi fil.maist. Anni Voipio. Lautakunnan valitsemana varapuheenjohtajana oli fil.maist. Bengt von Bonsdorff ja sihteerinä viran puolesta museonjohtaja Jarno Peltonen.

Lautakunta kokoontui vuoden aikana 10 kertaa. Pöytäkirjoihin merkittiin 215 pykälää, jotka sisältävät 413 kohtaa.

Henkilökunta

Vakinaiset virat: Museonjohtaja, museoamanuenssi, kolme museoassistenttia, arkistojärjestäjä, kassanhoitaja sekä toimistoapulainen.

Tilapäiset virat: Tuomarinkylän museon vahtimestari.

Työsuhteiset toimihenkilöt: Kaksi museoapulaista, kolme museoharjoittelijaa, neljä museonvartija-siivoojaa, siivoja sekä lisäksi talonmies-varastonhoitaja.

Tämän lisäksi pääosastossa toimi opastaja tuntityössä ja projektiluontoisissa ym. tilapäistehtävissä oli museoharjoittelija- ym. työvoimaa siten, että palkkoja ja palkkioita maksettiin yhteensä 64 henkilölle.

Kaupunginmuseon edustajana rakennuskulttuuritoimikunnassa, Skandinaavisen museoliiton Suomen osaston työvaliokunnassa sekä kaupunginhallituksen asettamassa työryhmässä julkisten rakennusten ja merkittävien nähtävyyksikohteiden merkitsemiseksi kilvin oli museonjoht. Peltonen. Suomen valokuvataiteen museon kokoelmavaliokunnassa oli museoaman. Järvelä. Yhdysmiehenä Malmi — Tapanila — Pukinmäki — Puistola-projektissa oli museoassistentti Leena Arkio.

Suomen Museoliiton 49. vuosikokoukseen Kuopiossa 27.—28.5. osallistuivat museolau-

takunnan jäsen Linnilä, museonjoht. Peltonen ja museoaman. Järvelä. Suomen kotiseutuliiton vuosikokoukseen Helsingissä 23.4. osallistui museonjoht. Peltonen samoin kuin virastopäällikköpäiville syyskuussa. Museoamanuenssi Järvelä osallistui 19. pohjoismaiseen etnologikongressiin Tanskassa 22.—27.8. Euroopan ulkomuseoiden edustajien neuvottelupäiville Helsingissä 4.—7.7. osallistui museonjoht. Peltonen.

Arkistoaineiston konservointia ja käsitteilyä koskeville luentopäiville Valtionarkistossa 24.—25.4. osallistui kuusi viranhaltijaa ja toimihenkilöä. Kaupunginarkiston asiakirjojen käsittelyn ja hoidon kursseille osallistui yksi museoassistentti ja yksi museoapulainen. Museonjohtaja teki kaupunginhallituksen myöntämällä matka-apurahalla opintomatkan Ranskan ja Ruotsin museoihin 13.—29.10.

Kokoelmat

Kartuttaminen. Esinekokoelmat karttuivat seuraavasti:

Kirjoja	273
Karttoja	1
Rakennuspiirustuksia	4
Postikortteja	369
Maalauksia, piirroksia, grafiikkaa ..	87
Veistoksia, korkokuvia	8
Pienoismalleja	1
Leimasimia, leimoja, sinettejä	5
Merkkejä, säännöstelykortteja	20
Mitaleja ja rahoja	6
Huonekaluja	51
Kulta-, hopea-, tina-, lasi- ja posliini-esineitä	111
Talousesineitä	142
Nautintovälineitä	6
Aseita	3
Virkapukuja ja kunniamerkkejä	29
Tekstiilejä	286
Pikkuesineitä	25

12. Kaupunginmuseo

Leikkikaluja, soittimia	75
Koneita, kojeita, työkaluja	114
Maalöytöjä	16
Rakennusten osia	27
Arkistoaineistoa	363
Apteekiesineistöä	61
Yhteensä	2 083

Kuva-arkiston valokuvakokoelmiin numeroitiin:

Valokuvakopioita ja negatiiveja	4 571
Väridiapositiiveja	998
Reproduktiokuvauksia	51
Yhteensä	5 620

Hankintaeriä oli yhteensä 348, näistä runsas puolet lahjoituksia. Lahjoituksin karttuva esineistö on lukumäärältään huomattava. Jotkus lahjoitukset saattavat nimittäin esinemäärältään nousta yli sadan. Lahjoituksilla onkin täten ollut tuntuvasti merkittävämpi osuus koko esineistön kartumisessa kuin ostoilla.

Kertomusvuoden aikana saadusta esineistöstä esitellään seuraavassa eräitä:

Kulta-, hopea-, tina-, lasi- ja posliiniesineet. Vuoden alussa museo sai tallettaa ostona merkittävän kokoelman helsinkiläisten hopeaseppien tuotantoa. Tästä mainittakoon kaksi kermakkoa, teekannu sekä yökynttilänjaljoja eri vuosilta. Esineet täydensivät huomattavalla tavalla museon hopeakokoelmia. Toinen kermakko edustaa rokokoon tyylipiirteitä tyypillisimmillään. Muut mainitut hopeaesineet ovat puolestaan erinomaisia esimerkkejä lähinnä ruotsalaisvaikutteisen uusklassismin noudattamisesta Suomessa.

Muina tämän esineryhmän hankintoina mainittakoon helsinkiläisen Wilhelm Andstenin tehtaan valmistamat jugend-tyyliset maljakot, Arabian v:n 1940 tuotantoa oleva kaurisaiheen koristama pöytäastiasto, taiteilija Aino Marsio-Aallon Karhula Oy:lle suunnittelemat juomalasit. Tämän lisäksi talletettiin toimintansa talossa Annankatu 27

lopettaneen ravintola Marinadin tarjoilu-astiastosta näytteitä.

Talousesineitä. Esineryhmä karttui erityisesti museon järjestämän peltisepän tuotantoa esittelevän »Läkkiä»-näyttelyn johdosta. Näyttelyn yhteydessä ja sen jälkeen saatiin vastaanottaa lukuisia lahjoituksia, jotka sisälsivät läkki- tai peltiesineitä. Näistä mainittakoon mittakannusarja, pashamuotti, maitokannu, leivos- ja kannuvuoat jne. Tämä esineistö on erittäin merkittävä siksi, että se lähes kokonaisuudessaan on aivan viime vuosina jäänyt yleisestä käytöstä pois ja korvaantunut uusista materiaaleista, mm. muovista valmistetuilla esineillä.

Tekstiilejä. Tekstiilikokoelmat ovat karttuneet lukuisin lahjoituksin. Näiden joukossa merkittäviä ovat puvut sekä käsityönä taidokkaasti valmistetut käyttötekstiilit, kuten pöytäliinat, pyyheliinat ja vuodevaatteet. 1920- ja 30-lukujen alkuperäiset puvut ja asusteet, joita on nyt talletettujen kokoelmien joukossa, alkavat olla harvinaisuuksia. Myös parin viimeisen vuosikymmenen asusteet ovat nopeasti kokonaan häviämässä, minkä johdosta museo pyrkii kiinnittämään entistä enemmän huomiota näiden esineryhmien tallettamiseen.

Nyt lahjoitettujen asusteiden joukosta mainittakoon rva Kirsti Gallén-Kallelan kokoelma, joka sisältää mm. hänen isälleen, tait. Akseli Gallén-Kallelalle kuuluneita pukuja. Prof. Aune Lindström lahjoitti osittain vanhemmilleen kuuluneita tekstiilejä sisältävän mielenkiintoisen kokoelman. Oopperalaulaja Harry Korhonen lahjoitti äidilleen kauppaneuvoksetar Ida Korhoselle kuuluneita pukuja. Naisten asusteita saatiin myös tarkast. Kirsti Pajusen, hamm.lääk. Hellä Arkion ja rva Maggie Golowinin lahjoituksina. Rva A. Somersalo on lahjoittanut mm. taidokkaasti kirjottuja pöytäliinoja ym. tekstiilejä. Samoin leht. Aune Ellilä lahjoitti käsityönä tehtyjä pöytäliinoja, jotka ovat kuuluneet hänen äidilleen, rovastinna Helmi Ellilälle. Museon tekstiilikokoelmaa kartutti

myös Malmin äitiysneuvola, josta on saatu alan tarpeita.

Huonekaluja. Talletetuista huonekaluista mainittakoon mm. mahonkinen makuuhuoneenkalusto, jonka on suunnitellut sisustusarkkit. Birger Hahl v. 1924, biedermeierityylinen parranajopöytä, senaattori Leo Mechelinille kuulunut astiakaappi. Tämän lisäksi talletettiin 1930-luvun funktionalismia edustava parturinliikkeen kalusto sekä esimerkkejä ravintola Marinadin sisustuksesta. Pasilan lastentarha lahjoitti vanhaa, lapsille suunniteltua kalustoa. Vanhoja pulpetteja talletettiin Kallion ja Lapinlahden kansakouluista.

Maalauksia, piirroksia, grafiikkaa. Kaupunkikuvaa esittävistä maalauksista mainittakoon ostoina hankitut Alexander Paischeffin Teknillisen korkeakoulun päärakennusta esittävä öljymaalauus v:lta 1918 ja Hakasalmen puistoa esittävä akvarelli v:lta 1936. Johanneksen kirkon rakennusvaiheesta maalasi Alex Federley v. 1890 akvarellin. Näiden lisäksi mainittakoon Helle Olinin, Böljan Grönholmin, Eero Snellmanin, Nikolai Belijin, Holger Munchin ja Uno Heikkisen nimet v. 1972 talletettujen maalausten tekijöinä. Museo pyrki myös systemaattisesti täydentämään kaupunkinäkymiä esittävää piirros- ja grafiikkakokoelmaansa. Tästä mainittakoon Verner Thomén, Ester Heleniuksen, Aarne Ahon, Tapio Tapiovaaran, Reino Harstin, Toimi Kiviharjun, Yrjö Könnin, Ilppo Heikurin, Pentti Lumikankaan ja Saija Leskisen tuotanto.

Rakennusten osat. Tämän ryhmän esineistöä on vuosittain kartutettu aina museon perustamisesta lähtien. Näytteillä siitä voidaan toistaiseksi pitää vain pieni osa. Kertomusvuonna rakennusosia talletettiin mm. puretusta ns. kaakelitalosta, Iso Roobertinkatu 23—25. Tämän ryhmän esineisiin lukeutuu myös S. Wuorion Maalaamo Oy:n Helsingin kaupungin vaakuna, joka on toisintokappale liikkeen Kaupungintalon juhlasalin koristeeksi uusimasta vaakunasta.

Kokoelmien hoito ja luettelointi. Esineistön konservointiin käytettiin ulkopuolista ammattityövoimaa oman henkilökunnan lisäksi. Vuosittain tapahtuvaan perusnäyttelyssä olevan esineistön hoitoon osallistui lähes koko henkilökunta. Erytystä huomiota kiinnitettiin tekstiilien, taideteosten sekä rakennuspiirustusten ja karttojen hoitoon. Uushankintoina saapuneelle esineistölle pyrittiin järjestämään sen vaatimat kiireellisimmät hoitotoimenpiteet. Tekstiilien hoidosta vastasi tekstiilikonservoiija Salme Kuutti, maalauksien kunnostamisesta taidekonservaattori Veikko Kiljunen. Laajaa tapettinäytekerkkoa on hoitanut museoapulainen Kaisu Tikkala.

Lehtileikearkisto, joka toimii Tuomarinkylän museon tiloissa, sisälsi kertomusvuoden lopussa 83 200 numeroitua ja hakusanoitettua leikettä. Tämän lisäksi on kortistoitu hakusanoittain kaupunginkanslian lehtileikekokoelmaa sekä museoon lahjoitettu senaattori Th. Sederholmin lehtileikekokoelma, joka käsittää 1800-luvun jälkipuoliskon kulttuuri-tapahtumia ja henkilöhistoriaa.

Esineistön luettelointi jakaantui kahteen linjaan. Vanhan esineistön luettelointeja täydennettiin; toisaalta pyrittiin uusi esineistö luetteloimaan välittömästi. Puhtaaksikirjoitettuja luettelokortteja valmistui 1 857 kpl. Uutta esineistöä valokuvattiin tärkeysjärjestyksessä, samoin siitä laadittiin mittapiirroksia. Esinekokoelman valokuvista tehtiin myös kaksoiskappaleita ns. katastrofi-varastoa varten.

Kuva-arkiston kadunnimirekisteriin merkittiin kuvia 1 422 kpl ja aiheenmukaiseen rekisteriin 1 628 kpl. Kuva-arkisto toimitti 178 kuvatilausta, jotka käsittivät 874 kopiota. Julkaisuoikeudesta maksettiin 143 kувalta. Kuva-arkistossa oli kertomusvuonna 278 asiakaskäyntiä. Helsingin historiaan liittyviä tietoja välitettiin lisäksi puhelimitse 40 henkilölle. Kuva-arkiston toiminnasta ja asiakaspalvelusta vastasi ark.järj. Taimi Montell.

12. Kaupunginmuseo

Esineelliseen talletustoimintaan liittyen museo on saanut oikeuden tarkastaa huoltoviraston hallussa olevan esineistön, joka huutokaupataan kaupungin antamien huoltokustannusten peittämiseksi. Kokoelmien kannalta kiinnostavista esineistä museo esitti hintatarjouksen. Tehtävän hoiti museoamannuensi Raija Järvelä.

Paikallismuseoiden keskuskortistointi. Uutena toimintamuotona museo aloitti Uudenmaan läänin paikallismuseoitien kokoelmien inventoinnin koko aluetta kattavan keskuskortiston luomiseksi. Suomen Museo-liitto myönsi työtä varten 4 000 mk:n suuruisen apurahan. Kortistointityön kohteena oli Sipoon kotiseutumuseo, Sibbes Gården, jonka rakennuksista luettelointiin Fram-Martis-nimisen esineistö. Puhtaaksikirjoitettuja esinekortteja valmistui 428 ja valokuvia 355.

Lainatut esineet ym. Esineistöä ja valokuvia lainattiin ulkopulisiin näyttelyihin seuraavasti:

Akateemisen Kirjakaupan näyttelyyn »Helsingissä käveltiin», 47 kpl Tavataan Espiksellä -näyttelyn kuvasuurennoksia,

Amos Andersonin taidemuseon näyttelyyn Kuvia Suomesta neljä öljymaalausta ja kaksi ikkunakaihhdinta sekä

Espoon museo Glimsin näyttelyyn Palo-toimi kuusi esinettä mm. käsiruisku.

Eräiden kaupungin virastojen näyttelyihin lainattiin mm. 54 valokuvaa.

Edelleen lainattiin seuraaville esineitä, maalauksia, valokuvia ym.:

Helsingin Juhlaviikkojen tait. Piipposen konserttiin,

Hotelli- ja ravintolamuseolle,

Kuoppamäki & Halsti toiminimelle ympäristösuojelunäyttelyyn,

Mainos Asikainen -nimiselle toiminimelle HOP:n näyteikkunaan,

Museoviraston Suomenlinnan museon Augustin Ehrenswardin 200-vuotismuistonäyttelyyn,

Tait. U. Simberg-Ehrnströmin näyttelyyn Kluuvin galleriassa,

Suomen Rakennustaiteen Museon Finskt 1900 -näyttelyyn,

Suomen Taideakatemian Valistusosaston Suomen taide 20-luvulla näyttelyyn, Kuvia Suomesta -kiertonäyttelyyn ja veljekset von Wright -näyttelyyn,

Tekniikan museosäätiön maanmittausnäyttelyyn sekä

Vakuutusyhtiö Pohjolan Paloturvallisuutta ennen ja nyt -näyttelyyn.

Valokuvaustoiminta

Keskeisellä sijalla museon toiminnassa oli kaupunkikuvaus, jonka kohteena ensisijaisesti oli muutoksen alaiseksi joutuva rakennuskanta. Toiminta tehostui merkittäväällä tavalla museon saatua käyttöönsä oman kamerasen. Henkilökunnan toimesta aloitettiin mm. systemaattinen rakennuskannan valokuvaus ns. pohjoisilla esikaupunkialueilla. Eri valokuvaajien avulla toteutettiin kuvausohjelmaa koko kaupunkialueella. Purettavia rakennuksia ja muuttuvia katunäkymiä talletettiin eniten Kantakaupungin ohella myös Oulunkylässä, Pasilassa, Malmilla, Tapanilassa ja Pukinmäellä. Kuvauskohteina olivat myös monet liike- yms. huoneistot, joissa tapahtuva toiminta tai sisustus muuttui. Kaupunkikuvaukseen sisällytettiin lukuisia kaupunkilaisten arkielämään ja juhlapäiviin liittyviä aiheita. Kuvausohjelmaa toteutti suurimmaksi osaksi valokuvaaja Kari Hakli.

Tutkimus- ja julkaisutoiminta

Tutkimustoiminnassa pystyttiin ensisijaisesti toteuttamaan vain kaupunkikansatieteellistä tutkimustyötä. Tällä sektorilla jatkettiin v. 1971 aloitettua Pasila-tutkimusta, missä yhteydessä inventoitiin 70 ruokakuntaa ja 3 toimipaikkaa haastatteluineen, mitta-

piirroksineen ja valokuvauksineen. Tämän lisäksi inventoitiin Kantakaupungin alueella 10 vanhaa palveluliikettä. Museossa kävijöille järjestettiin myös kyselyjä, joiden aiheina olivat joululahjat, joulukuusen koristaminen sekä läkkipellistä valmistettujen talous- yms. esineiden käyttö. Lisäksi haastateltiin vanhoja peltiseppiä ja harjantekijöitä.

Kertomusvuonna jatkettiin mittapiirrosten laatimista purettavaksi joutuvista, rakennushistoriallisesti mielenkiintoisista rakennuksista ja niiden yksityiskohdista. Rakennusmittausta on hoitanut museoapul. Kaisu Tikkala.

Kertomusvuonna julkaistiin museon toimesta seuraavat esitteet:

Helsingin kaupunginmuseo 1972. Painosmäärä: 30 000 (suom.), 5 000 (ruots.) ja 5 000 (engl.).

Toimintakertomus vuodelta 1971. Painosmäärä: 290. Ruotsinkielinen referaatti.

Tuomarinkylän museo. Opaskirja. Sisältää luvut Tuomarinkylän kartanon historiaa, kirj. Leena Arkio ja Kokoelmien esittely, kirj. Raija Järvelä. Painosmäärä: 4 000.

sekä erikoisnäyttelyjen näyttelyesitteitä suomeksi ja ruotsiksi.

Näyttelytoiminta

Perusnäyttelyt. Molempien osastojen perusnäyttelyt olivat avoinna klo 12—16, torstaisin klo 12—20, lauantaisin suljettuina. Pääsymaksuja korotettiin 1.3. lukien. Uusina pääsymaksuina perittiin aikuisilta 1 mk; lapsilta, eläkeläisiltä, varusmiehiltä sekä ryhmien jäseniltä 50 p. Torstaisin pääsy oli ilmainen. Pääsymaksua ei ole peritty koululais- yms. opintoryhmiltä, opiskelijoilta ja tutkijoilta.

Erikoisnäyttelyt. Kertomusvuonna järjestettiin seuraavat erikoisnäyttelyt museon omissa tiloissa:

P ä ä o s a s t o (Hakasalmen huvila)

1. Joulunäyttely 13.1. saakka.

Esillä oli mm. helsinkiläisten joulunviettoa esitteleviä valokuvia 1920-luvulta, joulu- ja uuden vuoden kortteja.

2. Helsinki -71, valokuvanäyttely 7.4.—12.5.

Näyttelyn aineisto oli valittu museon vuoden 1971 valokuvaohjelmaan sisältyneistä kuvauksista. Näyttelyssä oli esillä 177 valokuvaa ja 80 väridiapositiivia, jotka edustivat n. 5% museon v:n 1971 toiminnan tuloksena talletetuista kuvista. Näyttely käsitti kolme aihepiiriä: 1. Muuttuva ympäristömme, 2. Helsingin juhlaa, 3. Helsinkiläinen. Kuvauksista suurimman osan oli toteuttanut valokuvaaja Kari Hakli. Kävijöitä oli 2 930.

3. Helsingin pääkaupungiksitulo 8.4.1812.

Helsingin pääkaupungiksitulon 160-vuotispäivän johdosta täydennettiin museon perusnäyttelyä tämän aihepiirin osalta 8.4.1972 alkaen. Näyttelyyn tutustui huhtikuun aikana 2 364 kävijää.

4. Läksiä — peltisepän tuotteita esittelevä näyttely 18.5.—31.8.

Näyttely esitteli läkkipellistä valmistettuja talous- yms. esineitä, niiden käyttöä sekä myös läkkisepän ammattia. Suurimman osan muodostivat ne talousesineet, jotka parin viime vuosikymmenen aikana ovat yleisesti jääneet käytöstä pois ja jotka uusista materiaaleista (lähinnä muovista) valmistetut esineet ovat syrjäyttäneet. Lökkiesineiden valmistusta esiteltiin dia-sarjan avulla. Näyttelyn olivat laatineet museoassistentti Sinikka Vainio ja museoapulainen Kaisu Tikkala. Näyttelyyn tutustui 7 029 kävijää.

5. Helsinkiä grafiikanlehdillä. Näyttely Helsingin Juhlaviikkojen aikana 25.8.—11.9.

Näyttelyyn oli valittu museon kokoelmista Helsingin kaupunkikuvaa esittelevää grafiikkaa 1900-luvun eri vuosi-

Empire-tyylistä esineistöä: Näyttelyssä Suomalaista hopeaa kautta aikojen, joka oli eräs v. 1972 järjestetyistä erikoisnäyttelyistä.

kymmeniltä. Näyttelyn olivat laatineet museoassistentti Marja-Liisa Lehto ja museonjohtaja Jarno Peltonen. Kävijöitä oli 1 284.

6. Suomalaista hopeaa kautta aikojen 6.—22.10.

Näyttely oli laadittu yhteistoiminnassa Suomen Kultaseppien Liitto ry:n kanssa. Näyttely jakautui historiallisen hopean ja modernin hopean osastoihin. Historiallisessa osastossa oli museon omien kokoelmien lisäksi esillä yksityishenkilöiltä ja eri museoista lainattua esineistöä. Modernin hopean osastolla eri valmistajat esittelivät nykyhetken tuotantoaan. Historiallisen osaston näytteillepanosta vastasivat museoamnuenssi Raija Järvelä, museoharjoittelija Marja-Liisa Lehto ja museonjohtaja

Jarno Peltonen. Näyttely, johon oli ilmainen pääsy, oli avoinna päivittäin klo 10—20, lauantaisin ja sunnuntaisin klo 12—20. Näyttelyyn tutustui 10 518 henkilöä.

7. Karamzinin huvilasta kaupunginmuseoksi 15.12.—(15.1.—73).

Näyttely oli laadittu kaupunginmuseon 60-vuotisen toiminnan merkeissä. Museo avattiin 15.12.1912 yleisölle Hakasalmen huvilassa. Näyttelyyn tutustui 31.12. mennessä 695 henkilöä.

S i v u o s a s t o (Tuomarinkylän museo)

1. Joulunäyttely 13.1. saakka.

2. Tuomarinkylän kartanon historiaa 8.4.—30.4.

Näyttely oli järjestetty Tuomarinkylän museon 10-vuotisen toiminnan johdosta.

Näyttelyssä oli kartanon vaiheita esitteleviä karttoja ja valokuvia. Näyttelyn oli laatinut museoassistentti Leena Arkio. Kävijöitä huhtikuun aikana oli 808.

3. Joulukuvitusta 1920- ja 30-luvuilta 21.12.— (31.1. -73).

Esillä oli jouluaiheisia lehtiä ja kortteja, joihin sisältyi mm. Rudolf Koivun, Martta Wendelinin, Henry Ericssonin ja Venny Soldan-Brofeldtin tuotantoa. Aineistosta oli suurin osa saatu lainaksi Valistus Oy:n kokoelmista. Näyttelyyn tutustui 31.12. mennessä 426 henkilöä.

Muut tilaisuudet. Museo järjesti omissa tiloissaan seuraavat yleisötilaisuudet:

6. 1. Vanhoja joululeikkejä Tuomarinkylän museossa.
8. 4. Helsingin pääkaupungiksi tulon 160-vuotispäivä pääosastossa.
8. 4. Tuomarinkylän museon toiminnan 10-vuotispäivä.
12. 6. Helsinki-päivä pääosastossa ja Tuomarinkylän museossa.
10. 9. Puistokonsertti Tuomarinkylän museossa.
- 26.12. Tapaninpäivä Tuomarinkylän museossa.

Näyttelyn avajaiset järjestettiin kaikkiaan kolmen näyttelyn yhteydessä.

Molemmissa osastoissa on syyskuusta lähtien järjestetty opastettuja yleisökierroksia torstaisin klo 18.30 (suom.) sekä sunnuntaisin klo 14 (suom.) ja klo 15 (ruots.). Opastus on lisäksi järjestetty koululais- ym. ryhmille. Opastusta pääosastossa on hoitanut hum. kand. Mary-Ann Elfving ja Tuomarinkylän museossa pääasiallisesti museoassistentti Leena Arkio.

Helsingin kaupunginmuseon kokoelmiin tutustui 38 612 kävijää. Pääosastossa kävijöitä oli 29 028 ja sivuosastossa Tuomarinkylän museossa 9 584. Vuodesta 1971 kävijä-

määrät kohosivat 45%. Erikoisnäyttelyistä oli suosituin näyttely Suomalaista hopeaa kautta aikojen, johon tutustui 10 518 henkilöä. Ryhmäkäyntejä tehtiin 229 (yht. 5 367 henkilöä). Pääosastossa käyneistä ryhmistä valtaosan muodostivat koululaiset (49%), kun taas Tuomarinkylän museon suurimpina ryhminä olivat Helsingin kaupungin leikkikenttien ja lastentarhojen lapset (28%) sekä eläkeläisten kerhot (27%). Pääosaston aukiolopäivistä merkittävin oli sunnuntai (30% kävijöistä). Lauantaisin museo on edelleen suljettu. Näyttelyn Suomalaista hopeaa kautta aikojen yhteydessä, jolloin museo oli avoinna poikkeuksellisesti myös lauantaisin, oli eniten kävijöitä (61%) yleisinä viikkolepopäivinä lauantaina ja sunnuntaina.

Vierailut. Museossa käyneistä vierailijoista mainittakoon mm. seuraavat: Zdenek Zuska, Prahan ylipormestari, Zinaida Gorskova, Neuvostoliiton laivaston komentajan puoliso, Pakistanin lähetti ja rouva S. K. Dehlavi, Turun kaupungin museolautakunta, Helsinki-Seura ry., Kotiseutuliiton valtuuskunta, Suomen Museoliiton Helsingin jäsenmuseoiden edustajia.

Tiedotustoiminta. Lehdistötilaisuuksia järjestettiin erikoisnäyttelyiden johdosta sekä yleisötilaisuuksia ja erikoisnäyttelyitä mainostettiin tärkeimmissä päivälehdissä.

Museon teettämää yleisjulistetta sekä erikoisnäyttelyiden julistetta sekä museon toimintaa valaisevaa esitettä on jaettu mm. Helsingin kaupungin virastoihin ja laitoksiin, oppikouluihin, hotelleihin ja museoihin. Useimmissa Helsingin kaupungin liikennelaitoksen busseissa ja raitiovaunuissa on edelleen ollut esillä molempia osastoja esittelevä mainos.

Helsingin kaupungin matkailutoimisto luovutti 15.6. alkaen museon käyttöön yhden näyteikkunoistaan, jossa noin kolmen kuukauden ajan oli näytteillä molempia osastoja esittelevä mainostaulu »Kävitkö jo museossa?».

Tämän lisäksi useimmat päivälehdet jul-

12. Kaupunginmuseo

kaisivat tietoja museon toiminnasta tapahtumia ja näyttelyitä esittelevillä palstoillaan.

Toimitilat. Lisäystä toimitiloissa kertomusvuonna on tapahtunut ainoastaan Tuomarinkylän museon kohdalla, jossa käyttöön saatiin kartanon päärakennuksen ullakko-tilaa. Tähän n. 100 m²:n suuruiseen tilaan sisustetaan varastonäyttely ja esinevarasto.

Tilanahtaudesta kärsivät ensisijaisesti työskentely-, asiakaspalvelu- ja näyttelytilat, minkä johdosta asiakaspalvelua pystyttiin hoitamaan vain rajoitetusti ja näyttelytiloissa jouduttiin perusnäyttelyä purkamaan erikoisnäyttelytoimintaa varten. Museolautakunta on esittänyt kaupunginhallitukselle 380 m²:n suuruisen toimitilan saamista museon käyttöön. Museon lisärakennushanke ei ole saanut ratkaisua.

Molemmissa osastoissa on murtohälytinalteisto ja automaattinen palohälytinjaerjestelmä. Murtohälyttimille järjestettiin vuosittainen huolto. Molemmat hälytinjaerjestelmät tarkastetaan kerran kuukaudessa. Ilmastointi- ja ilmankostutinlaitteita ei museolla toistaiseksi ole. Erikoisnäyttelyitä varten

hankittiin toisiinsa kytkettävät, vapaasti seisovat näyttelypanelit. Varastoissa on rakennettu varastointitelineistöä (mm. tekstiileille).

Tulot ja menot

Tuloja oli pääsylipuista, opaskirjojen ja postikorttien myynnistä sekä kuva-arkiston toimituksina kuvatilausten julkaisuoikeusmaksuista muodostuvat tulot.

Pääsyliput, opaskirjat, postikortit	mk
Pääosasto	10 180
Sivuosasto	4 328
Valokuvien käyttö- ja julkaisuoikeusmaksut	2 484
Muita tuloja	5 602
Luontoisetumaksut	2 836
	<u>Yhteensä 25 430</u>

Määrärahoja oli kertomusvuonna käytävissä kaikkiaan 1 050 285 mk.

Menot olivat yhteensä 989 457 mk.